

کلام امام خمینی:

حضرت امام درباره بحث مذکور می نویسند:

«الثانی: فی معنی المرّة و التکرار فی المقام:

هل المراد من المرّة و التکرار الدفعة و الدفعات، أو الفرد و الأفراد؟ لا یبعد أن یكون محل النزاع هو الثانی، نظراً إلى أن هذا النزاع نشأ ظاهراً من النظر إلى اختلاف أحكام الشریعة، فإنّ منها ما یتکرّر كالصوم و الصلاة، و منها ما لا یتکرّر كالحج، فصار موجبا لاختلاف الأنظار، و معلوم أنّه لیس فی الأحكام ما یكون للدفعة و الدفعات، و علی أيّ حال یمکن النزاع علی کلا المعنیین.»^۱

توضیح:

۱. بعید نیست که بگوییم بحث مره و تکرار به معنی بحث از فرد یا افراد است چراکه:
 ۲. این بحث مره و تکرار از آنجا ناشی شده است که فقها دیده اند برخی از احکام شرعی مثل صوم و صلوة واجب التکرار هستند و برخی از احکام شرعی لازم التکرار نیستند مثل حج. و همین موجب شده است که بحث شود که آیا این مربوط به اقتضای امر است؟
 ۳. ولی در فقه حکمی که برای دفعه یا دفعات باشد، وارد نشده است.
 ۴. البته به هر صورت بحث از هر دو منظر، قابل طرح است.
- ما می گوییم:

درباره این فرمایش امام باید عرضه داشت:

چنانکه گفتیم ظاهراً مراد از «فرد و افراد» آن جایی است که افراد در عرض هم باشند (مثل اینکه در آن واحد ده نفر را عتق کنیم) و مراد از دفعه و دفعات، آن جایی است که در زمان های متعدد باشند. حال مثال صوم و صلوة از مصادیق تکرار در زمان است و لذا مصداق دفعات است [در این باره ممکن است بتوانیم از مرحوم عراقی مؤید بیاوریم.]^۲

۱. مناهج الوصول إلى علم الأصول؛ ج ۱؛ ص ۲۸۷

۲. مقالات الاصول، ج ۱ ص ۲۵۰

اللهم الا أن يقال:

در صوم و صلوة، آنچه هست افراد است البته آنها افراد طولی هستند ولی بر آنها «دفعات» صدق نمی کند. چراکه «دفعات» مربوط به اتیان های متعدد یک واجب است در حالیکه «نماز هر روز» و «صوم هر سال» یک واجب علی حده است و سال بعد، دفعه دوم صوم گفته نمی شود. پس می توان گفت بحث درباره «فرد یا افراد» است چه افراد طولی و چه افراد عرضی ولی به شرطی که بر فرد دوم، دفعه دوم صدق نکند (توجه شود که هر دفعه اتیان قطعاً یک فرد است)

